

رابطه‌ی سطح توسعه‌یافتگی و ردپای اکولوژیکی استان‌های ایران

کیانا اعتمادی^۱

۱- دانشجوی کارشناسی‌ارشد برنامه‌ریزی منطقه‌ای، دانشگاه شهیدبهشتی، etemadi.kiana.93@gmail.com

:

چکیده

هدف اصلی پژوهش حاضر، دستیابی به رابطه‌ی میان دو متغیر نمایه توسعه انسانی و ردپای اکولوژیکی است که متغیر مستقل مسئله، نمایه توسعه انسانی و متغیر وابسته، ردپای اکولوژیکی است. در این پژوهش از نمایه توسعه انسانی به عنوان یک نمایه‌گر توسعه و ردپای اکولوژیکی به عنوان نمایه‌گر تقاضای انسان در بیوسفر استفاده شده است. به طور کلی روش مطالعه، تجربی و متکی بر تحلیل داده‌های موجود است. برای بررسی رابطه‌ی میان این دو متغیر در استان‌های ایران، مقادیر هر یک با توجه به تحقیقات پیشین برای هر استان استخراج شده‌است. جهت دستیابی به هدف مقاله، با فرض اثرگذاری حدوداً ساله‌ی نمایه توسعه انسانی در استان‌ها، پس از هم‌مقیاس کردن دو متغیر به روش تقسیم بر میانگین، به بررسی رابطه‌ی میان آن‌ها در استان‌های کشور پرداخته می‌شود. به این منظور از نرم‌افزار SPSS استفاده شده است و نتیجه‌ی حاصل این‌گونه به دست آمد که رابطه‌ی میان دو متغیر نمایه توسعه انسانی و ردپای اکولوژیکی در استان‌های ایران نسبت به رابطه‌ی میان این دو متغیر در سایر نقاط جهان تا حدی تفاوت دارد. با افزایش مقدار نمایه توسعه انسانی در اغلب نقاط جهان، میزان ردپای اکولوژیکی نیز افزایش پیدا می‌کند؛ در حالی که در استان‌های ایران الزاماً با افزایش مقادیر نمایه توسعه انسانی، میزان ردپای اکولوژیکی افزایش پیدا نکرده است. هم‌چنین بین دو متغیر نمایه توسعه انسانی و ردپای اکولوژیکی رابطه‌ی معناداری وجود دارد و میان دو متغیر همبستگی وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: نمایه توسعه‌انسانی^۱، ردپای اکولوژیکی^۲، ظرفیت‌زیستی^۳، کسری اکولوژیک^۴

۱- مقدمه

«استفاده از ردپای اکولوژیکی و نمایه توسعه انسانی، راهی ساده برای تشخیص توسعه پایدار است» [۱]. «تحلیل ردپای اکولوژیکی، از مهم‌ترین ابزارهای پیچیده برای اندازه‌گیری پایداری مکان‌های خاص یا سبک‌های زندگی است» [۲]. مفهوم توسعه انسانی، رویکردی کل‌نگر به زندگی بهتر است که به پرورش استعدادها و قوای ذهنی در کنار مصرف کالاها و خدمات تأکید دارد و با هدف قرار دادن زندگی بهتر، افق پویایی را فراروی انتخاب‌های انسانی قرار می‌دهد [۳]. بررسی رابطه‌ی میان نمایه توسعه انسانی و سنجه‌ی ردپای اکولوژیکی می‌تواند مسیر پیشرفت توسعه پایدار را دنبال کند. توسعه‌ی پایدار انسانی به دستیابی همگانی به زندگی خوب مطابق با منابع موجود برای جمعیت حاضر بستگی دارد [۴]. هدف پژوهش حاضر نیز بررسی رابطه‌ی میان توسعه‌یافتگی استان‌های ایران و ردپای اکولوژیکی آن‌هاست.

^۱ Human Development Index (HDI)

^۲ Ecological Footprint (EF)

^۳ carrying capacity

^۴ biocapacity